

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

GOVOR

PREDSEDNIKA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE JANEZA JANŠE NA OSREDNJI DRŽAVNI SLOVESNOSTI OB DNEVU SAMOSTOJNOSTI IN ENOTNOSTI

Ljubljana, 21. december 2007

Spoštovani gospod predsednik Državnega zbora,
ekscelence,
svojci padlih v vojni za Slovenijo, veteranke, veterani,
spoštovani rojaki doma in po svetu,
gospo in gospodje!

Danes Slovenija praznuje dan samostojnosti in enotnosti. Pravzaprav bi morali reči enotnosti in samostojnosti, kajti če ne bi bili enotni, takrat, ko je bilo to najbolj potrebno, verjetno tudi samostojni ne bi bili. Danes, na ta praznik, še posebej vemo dvoje. Prvič, da sem, kjer danes smo, nismo prišli po volji drugih, ampak po svoji lastni odločitvi in s svojimi lastnimi naporji. Vemo, da je bilo bistvenega pomena, da smo se skozi zgodovino, vse od nastajanja Brižinskih spomenikov, oblikovali kot samostojen narod z lastno kulturo. Da smo ohranjali svoj nacionalni teritorij. Da smo, kot šestnajsti narod po vrsti na svetu, dobili lasten prevod Svetega pisma. Da smo v pomladi narodov leta 1848, izoblikovali lasten narodni in politični program. Da smo že v prvo Jugoslavijo prišli kot narod z jezikom, v katerem je bilo mogoče oblikovati znanstveno in kulturno najzahtevnejše vsebine. Da smo 1919 leta dobili slovensko univerzo, nato pa Narodno in univerzitetno knjižnico in Akademijo znanosti. Da smo iz druge svetovne vojne izšli z republiko, ki ji je federalna ustava priznavala pravico do odcepitve. In drugič, danes, ko praznujemo enega največjih slovenskih praznikov, vemo da smo se na dan, ki se ga spominjamo, odločili prav. Danes o tem ni nobenega dvoma več, Slovenija je danes uspešna evropska država. Takrat pa, pred tistimi usodnimi odločitvami, mrzlega dne, decembra leta 1990, si večina ni upala sanjati, da bo naša država takrat dosegla samostojnost z relativno nizko ceno in hitro in da bo že tako kmalu postala članica Evropske unije. Takrat si nismo predstavljali, da bodo naše meje postale evropske meje. Takrat ni bilo niti v najbolj predrznih šalah govora o tem, da bodo mladi, ko bodo odrasli, postali schengenski cariniki na Kolpi. Najbolj drzne šale so bile korak nazaj od tega. Takrat ni nihče sanjal, da bo Slovenija leta 2007 imela kot lastno valuto evro. In seveda, nihče si ni predstavljal, da bomo, kot dva milijonski narod, predsedovali skupnosti sedemindvajsetih držav, oziroma skoraj pol milijarde ljudi. No, vendar smo v tem času prehodili uspešno pot, postali smo del evropske družine. Družine, ki ceni to, kar Slovenija danes je, ceni naš ustvarjalni potencial, našo sposobnost in izkušnje. V to ni kakšnega velikega dvoma. Je pa na drugi strani, ali tudi sami cenimo vse to? Ali se zavedamo, da, če se ne ceniš sam, boš imel vedno težave pri tem, da boš samozavestno priznaval drugačnost drugim, da boš sprejemal drugačnost, da boš lahko samozavestno nastopal v dialogu z drugimi, tudi če so večji in močnejši?

V tem trenutku, na podlagi vsega, kar je Slovenija dosegla, od glasovanja na plebiscitu, decembra 1990, obstajajo vsi razlogi za to, da se Slovenija tudi sama ceni. Slovenija kot celota je lahko ponosna, ne samo na svoje članstvo v mednarodnih organizacijah, ne samo na te velike dosežke, ki jih je zabeležila v zadnjih petnajstih, oziroma sedemnajstih letih. Slovenija kot celota je lahko ponosna tudi na svoj

gospodarski in socialni razvoj v tem času, na dobre gospodarske rezultate in dejstvo, da zaključujemo leto, v katerem bomo lahko rekli, da smo ustvarili daleč največ v enem letu, od kar Slovenija obstaja. In ne samo, da smo ustvarili največ, tudi letna razlika, oziroma gospodarska rast je bila daleč najvišja. Tudi najvišja v evro območju. Beležimo najnižjo brezposelnost v zgodovini, ki je tudi ena najnižjih v Evropi. Slovenija bo konec tega leta dosegla več kot 91 odstotkov povprečne evropske razvitosti. Maja, leta 2004, ko smo vstopali v Evropsko unijo, smo bili bistveno nižje. Slovenija danes vlaga največ doslej na posameznika, na posameznega učenca, dijaka ali študenta, v znanje, v tisto, kar je naš najpomembnejši in najtrajnejši kapital. Seveda, ta razvoj na drugi strani povzroča nekatere negativne posledice. Zaradi znanih vplivov in tudi zaradi visoke domače rasti imamo višjo inflacijo. Z njo je posebno prizadetih kakšnih dvesto tisoč naših sodržavljanov, ki kljub temu, da se je ta številka znižala, ta velika številka, to veliko število naših sorojakov živi na pragu ali pod pragom tega, čemur pravimo prag revščine. Zaradi tega vlada pripravlja ukrepe, ki bodo še posebej v prihodnjih mesecih skušali zavarovati njihov socialni položaj. Vendar v celoti vzeto, Slovenci od naše plebiscitne odločitve naprej dokazujemo, da lahko v enakopravnih pogojih, kjer imamo enake možnosti kot tisti, ki smo jih desetletja smatrali za najbolj razvite, dosegamo povsem enake ali celo boljše rezultate. Ekonomska in politična svoboda, pridobljena z osamosvojitvijo, je prinesla sprostitev številnih ustvarjalnih potencialov, ki so v slovenskem narodu sicer vedno bili. Prostor svobode se je razširil. Slovenci smo dokazali, da znamo izkoristiti prav vsak delček novega prostora svobode. Vendar pa gre, hkrati z večjo svobodo, tudi večja odgovornost. Brez tega, da večja svoboda in večja odgovornost hodita z roko v roki, napredek ni v ravnovesju in prihaja do anomalij. Svoboda potrebuje odgovornost, oziroma kot je dejal pred dobro uro slavnostni govornik na slavnostni seji Državnega zbora, doktor France Cukjati, potrebuje resnico.

Na tej točki, si ob vseh teh uspehih, ki jih je Slovenija zabeležila, ki jih beleži danes, na zgodovinski dan, ko padajo schengenske meje, potrebno vprašati, če ob vsem tem razvoju, ob vseh teh uspehih, vendarle v tem času, od plebiscita, ali od prvih svobodnih volitev naprej, nismo nečesa spregledali ali pozabili. Zakaj, kljub vsem tem uspehom, kljub temu, da Sloveniji vsi priznavajo, da je uspešna, slišimo od državljanov držav, ki smo jih smatrali za daleč pred nami, najbolj razvite, da nam čestitajo k uspehu in pravijo, da si želijo podobnih rezultatov, zakaj kljub vsemu temu srečujemo ponekod zamorjenost, srečujemo neko nelagodje? Ob teh uspehih ni vedno pravega in iskrenega veselja. Včasih je celo nekakšna nevoščljivost. Zakaj se leta 2007 odpirajo nekatere stare dileme in se v razpravi o teh dilemah uporabljajo nekateri pojmi, ki jih mladi sploh ne razumejo, ki ne vedo pravzaprav, zakaj so te dileme nastale in ne vedo, zakaj so njihovi očetje in dedje ob teh razpravah slabe volje? Torej smo morda v tem razvoju na kaj pozabili. Je tukaj kaj važnega, kar bi morali narediti, pa tega nismo? Drugo leto bo minilo osemnajst let od spravne slovesnosti v Kočevskem Rogu, ki je bila poleti leta 1990, nekaj mesecev pred plebiscitom. Jeseni naslednje leto, ko bodo državnozbornske volitve, bodo na teh volitvah prvič volili tisti, ki so se rodili po tej spravni slovesnosti. Stari bodo več kot 18 let. Kljub temu pa se zdi kot, da smo še vedno sprti. Še vedno potekajo razprave o tem, kako sprejeti neko osnovno zakonodajo, ki bi morala biti že zdavnaj sprejeta, kako urediti nekatere stvari, ki bi jih morali že zdavnaj urediti. In sprašujemo se lahko kakšen narod smo, da nismo sposobni niti dostojno pokopati svojih mrtvih in se moramo o tem prepirati. Tudi o tem, leta 2007, kaj bo pisalo na njihovih grobovih. Osnovno načelo civilizacije je, da se mrtve pokoplje, da so tudi mrtvi v vsakem narodu del občestva in da zaslužijo spoštovanje. Vendar pri nas, kot da nebi bilo tako. Vsak dan nekje ob robu časopisja lahko preberemo nove številke o tem, koliko na novo odkritih množičnih grobišč je spet vrisanih na slovenski zemljevid. Zadnja številka je 571. To je precej več, kot dve množični grobišči na vsako slovensko občino. In mnogi pravijo, da je teh občin v Sloveniji preveč. Vendar to nikogar ne gane. Nekam v podzavest vse to odrinemo in pride ven na drugem koncu. Kako velika mora biti poškodba moralnega okolja, da se ne zdrznemo, ko ljudje, ki se imajo za ugledne, pokopavanju mrtvih rečejo premetavanje ali preštevanje kosti. Ko vsako leto odkrivamo nove sezname političnih zapornikov, podatke o koncentracijskih taboriščih, političnih procesih in to nikogar pravzaprav ne gane. Ne nastane neko soglasje, da se te stvari prizna, da se jih ovrednoti, tako kot se jih ovrednoti v vseh civiliziranih državah in da se gre potem naprej. Od kod torej ta poškodovanost, poškodovanost moralnega okolja? Morda lahko najdemo odgovor, če pogledamo nekoliko v soseščino ali pa v daljno soseščino. K narodom, oziroma državam, kjer so se soočali z podobnimi problemi. Rad bi vam citiral del govora, ki ga je imel novoizvoljeni češki predsednik, Vaclav

Havel, prvega januarja leta 1990, slabo leto pred tem, ko smo se Slovenci na plebiscitu odločili za samostojno državo. Novi češki predsednik Vaclav Havel je potem, ko je ocenil dediščino prejšnjega režima, ki ga je žametna revolucija na Češkem in Slovaškem nekaj dni prej pospravila na smetišče zgodovine, govoril o tem, da ima država nekonkurenčno industrijo in onesnaženo okolje, razrušene družbene podsisteme, da se povsod vidijo zaostanki za razvitim svetom. Potem pa je dejal, citiram: »Toda to ni naš glavni problem. Glavni problem je v tem, da živimo v moralno kontaminiranem okolju. Počutimo se moralno bolni, ker smo se navadili, da govorimo drugo kot mislimo in čutimo. Naučili smo se, da ne verjamemo v nič, da ignoriramo drug drugega in da skrbi vsak sam zase. Vrednote, kot so prijateljstvo, ljubezen, predanost, sprava, so izgubile svojo globino in razsežnosti. V najboljšem primeru so predstavljale spomin na preteklost, nekaj kar ni v sozvočju z dobo računalnikov in raket«. In nadaljuje: »Ko govorim o kontaminiranem moralnem ozračju, ne govorim samo o tistih gospodih, ki so bili na oblasti in so jedli neoporečno hrano. Govorim o vseh nas, vsi smo se navadili na totalitaren sistem, ga sprejemali kot nekaj trajnega in ga tako pomagali ohranjati. Ne moremo kriviti zgolj nekdanje oblastnike za vse. To bi bilo preveč enostavno. Hkrati pa bi to pomenilo, da ne sprejemamo odgovornosti za to, da danes ravnamo drugače. Neodvisno, svobodno, razumno. Svoboda in demokracija vključujeta udeležbo in zato tudi odgovornost nas vseh. Za nazaj, za danes in za naprej. Če bomo to doumeli, se bo upanje vrnilo v naša srca.« To je dejal Vaclav Havel prvega januarja 1990. Mi smo leta 1990 imeli popolnoma enak problem. Le da pri nas ni bilo nikogar, ki bi to na tako jasn način povedal. Ni bilo nikogar, ki bi z istega mesta pozval k spoštovanju resnice. Pravzaprav smo namesto tega poslušali, da je resnic več. Ker se nismo soočili z osnovnim problemom, ker ga nismo prepoznali, ker se je skušalo resnico goljufati, smo in še vedno plačujemo velik davek. Tukaj je zelo nenavadno, da o vsem tem, ravno v Sloveniji, nihče ne spregovori o teh stvareh. Zaradi tega se, seveda, ta izvirni greh neresnice prenaša na potomce, vendar ne izgine. Neprijetno je govoriti o tem in tega zagotovo ne bi storil, če to ne bi bil problem, ki se v slovenski družbi čuti. Za njegovo reševanje je pozno. Vendar bo vedno bolj pozno. Problem se sam ne bo rešil. Na tem mestu, tudi na tako prazničen dan, je vmesno vprašanje, ali bo naša generacija, ki je bila sposobna stopiti skupaj, se dogovoriti o izvedbi plebiscita, generacija, ki je osamosvojila Slovenijo, jo demokratizirala, jo povezala v Nato, Evropsko unijo, Evropsko monetarno unijo, zmogla tudi ta korak. Bo to naloga, ki jo bo novi predsednik republike zmogel? Je mladi predsednik stranke, ki je naslednica ali pa ena od naslednic tega izvirnega greha, pripravljen prevzeti nase to odgovornost, ki mu jo nalaga zgodovina? Mu bodo to pustili? Je vsaj v času, ko so padle evropske meje, ko bo Slovenija vodila druge, dovolj pripravljenosti, da se naredi ta korak in da se rana delitve končno začne celiti? Mogoče. Osebno celo verjamem, da bomo v življenju te generacije lahko to storili. Kajti, če smo zmogli vse te korake doslej, v zadnjih osemnajstih letih, zmoremo tudi tega. Slovenija namreč ni nastala zato, da bi v njej slabše živeli, ni nastala zato, da bi v njej živeli sprti. Naša skupna zaveza je blaginja vseh državljanov in državljanov. Je družba v kateri posamezniki živimo, uveljavljamo svoje talente, želje in pričakovanja, kjer vlada sožitje, medsebojno razumevanje in zaupanje. Družba, v kateri se bo razvijala zavest, da bo vsakdo čutil odgovornost zase in tudi za svojega bližnjega. Vendar je to lahko samo družba, ki temelji na resnici.

Danes praznujemo praznik, ki se imenuje Dan samostojnosti in enotnosti, bolj pravilno bi bilo enotnosti in samostojnosti. Ravno ta praznik, ravno tisto, kar ta praznik simbolizira, bi moralo biti v prihodnosti vir moči za to, da bo slovenski narod presegel tudi to usodno delitev. Kajti, slovenske državljanke in državljanji, slovenski ljudje, naši rojaki doma in v zamejstvu in po svetu, se strinjamo okrog ene točke. To pa je, da je slovenska država naš največji dosežek v zgodovini. Skupni dosežek, dosežek, ki bi moral biti vedno v ospredju. Nekaj, kar pomaga presegati delitev. Vendar mora biti to v ospredju. V kolikor postavljamo v ospredje stvari, ki nas ločujejo, tiste, ki nas združujejo, ostajajo v senci. V kolikor ravnamo obratno, lahko iz tega črpamo vir moči, da se te delitve presežejo.

Danes je simboličen dan tudi zaradi drugega razloga za praznovanje. V druge države Evropske unije bomo lahko prehajali brez tega, da bi se ustavljali na fizičnih mejah. To je nekaj, o čemer si generacija pred nami ni upala niti sanjati. To je nekaj, kar so si, morda nekje v nekih daljnih željah, zamišljali tisti, ki so prvi govorili o skupnem slovenskem kulturnem prostoru. In zdaj obstajajo, ne samo vse možnosti,

zdaj ta prostor obstaja, brez nekih fizičnih omejitev. Samo od nas je odvisno, kako ga bomo nadgradili, kako ga bomo obogatili in kako bomo iz tega črpali moči za naprej.

Torej, zgodovina nam je bila zelo naklonjena. Lahko bi rekli, da smo bili deležni njene velike milosti in da tako kaže tudi za naprej. Zaradi tega ni nobenega razloga, da tudi stvari, ki jih moramo urediti med sabo, ki na bi bile že daleč nazaj urejene, na spodoben civiliziran način, na način, ki v ospredje postavlja resnico. Nobenega razloga ni, da s tem obremenjujemo tudi prihodnje generacije. Celo mlade, ki so se rodili po prvem poskusu sprave leta 1990, ki bodo naslednje leto volili, pa še niso dočakali, da bi njihovi očetje v tem času uredili stvari, ki bi jih morali urediti. Prepričan sem, da bo Slovenija šele po tem, ko bomo ta korak naredili, brez tega, da bi bil kdorkoli prizadet, lahko sprostita svoje ustvarjalne potencialne, šla naprej, dokazala, da zmore še mnogo več, kot pa smo naredili v zadnjih petnajstih letih. Čeprav je bilo tudi to nekaj, kar vzbuja zunaj spoštovanje in priznanje. Dan samostojnosti in enotnosti je velik praznik Slovenije. Je praznik sončnih dolenskih gor, trdega kraškega kamna, štajerskega vinorodnega gričevja, skrivnostnega koroškega visokogorja, mehkih morskih valov in bistrskih rek in sposobnih ljudi. Ljudi, ki ne obupajo, ki so pogumni, ustvarjalni, predvsem pa, ki čutijo svojo domovino. Danes v spomin, še posebej, mislim da lahko govorim tudi v skupnem imenu, s svojci tistih, ki so soustvarjali slovensko državo, pa jih ni več med nami in tudi s tistimi pripadniki slovenske policije in slovenske teritorialne obrambe. Na tisoče jih je bilo decembra leta 1990, ki so brez tega, da bi jih opazili fotoaparati ali kamere, varovali ključne slovenske inštitucije, ali so bili kje pripravljeni, da branijo najpomembnejšo odločitev v zgodovini naroda. Mislim, da zaslužijo še poseben spomin in priznanje.

Spoštovani državljanke in državljani, danes je dejansko poseben večer, prazničen, pravzaprav dvakrat prazničen. Zasluži, da na mizo postavimo potico in kozarec žlahtnega vina, da nazdravimo našemu skupnemu pogumu, enotnosti in odločnosti. Da nazdravimo pogumu teh, ki so prvi sprejeli odgovornost za plebiscitno odločitev, pa jih danes ni več med nami. Iskrene čestitke ob dnevu slovenske enotnosti in samostojnosti, v prazniku vseh.

Hvala.